Zbiór Orzeczeń

WYROK SĄDU (szósta izba)

z dnia 12 maja 2016 r.*

Pomoc finansowa — Badania naukowe — Siódmy program ramowy w zakresie badań, rozwoju technologicznego i prezentacji (2007-2013) — Projekt eDIGIREGION — Decyzja Komisji o wykluczeniu przedsiębiorstwa z udziału w projekcie — Skarga o stwierdzenie nieważności — Termin do wniesienia skargi — Rozpoczęcie biegu terminu — Niedopuszczalność — Odpowiedzialność pozaumowna — Krzywda — Wystarczająco istotne naruszenie normy prawnej przyznającej uprawnienia jednostkom

W sprawie T-468/14

**Holistic Innovation Institute, SLU**, z siedzibą w Pozuelo de Alarcón (Hiszpania), reprezentowana początkowo przez adwokata R. Muñiza Garcíę, a następnie przez adwokata J. Marína Lópeza,

strona skarżąca,

przeciwko

**Komisji Europejskiej**, reprezentowanej przez R. Lyala, działającego w charakterze pełnomocnika, wspieranego przez adwokata J. Rivasa Andrésa,

strona pozwana,

mającej za przedmiot z jednej strony żądanie stwierdzenia nieważności, na podstawie art. 263 TFUE, decyzji Komisji ARES (2014) 710158 z dnia 13 marca 2014 r., wykluczającej udział skarżącej w projekcie eDIGIREGION, a z drugiej strony, przedstawione na podstawie art. 268 TFUE, żądanie naprawienia domniemanej szkody poniesionej przez skarżącą w następstwie tej decyzji do wysokości 3 055 000 EUR z odsetkami za zwłokę oraz, tytułem żądania ewentualnego, wyznaczenie biegłego w celu oszacowania poniesionej szkody,

SĄD (szósta izba),

w składzie S. Frimodt Nielsen, prezes, F. Dehousse (sprawozdawca) i A.M. Collins, sędziowie,

sekretarz: J. Palacio González, główny administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 14 stycznia 2016 r.,

wydaje następujący

* Język postępowania: hiszpański.

## Wyrok

### Okoliczności powstania sporu

1 Skarżąca, Holistic Innovation Institute, SLU, jest spółką hiszpańską, powstałą w czerwcu 2011 r., prowadzącą działalność gospodarczą głównie w sektorze telekomunikacji, rozwoju i usług konsultingowych w telekomunikacji, jak również w zakresie badań i innowacji. Jej jedyny przedstawiciel prawny i administracyjny był uprzednio prezesem zarządu spółki R., postawionej dobrowolnie w stan likwidacji w lutym 2012 r.

2 W latach 2012 i 2013 skarżąca wraz z piętnastoma innymi przedsiębiorstwami i podmiotami regionalnymi uczestniczyła w konsorcjum, które przedstawiło propozycję udziału w projekcie eDIGIREGION (Realising Digital Agenda Through Transnational Cooperation Between Regions).

3 Projekt ten ma na celu stworzenie cyfrowego rejestru dzięki współpracy międzynarodowej pomiędzy regionami. Projekt ten został zainicjowany przez Komisję Wspólnot Europejskich decyzją nr 1982/2006/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. dotyczącą siódmego programu ramowego Wspólnoty Europejskiej w zakresie badań, rozwoju technologicznego i demonstracji (2007–2013) (Dz.U. 2006, L 412, s. 1). Projekt eDIGIREGION był przewidziany na okres 36 miesięcy, a wkład finansowy Unii Europejskiej odpowiadał kwocie nieprzekraczającej 2 999 971 EUR.

4 Ponieważ propozycja przedstawiona Komisji przez konsorcjum została oceniona na 13 z 15 możliwych punktów w ramach pierwszej oceny, w lutym 2013 r. rozpoczął się etap negocjacji z Komisją.

5 W kwietniu 2013 r. Komisja otrzymała dodatkowe informacje, dotyczące w szczególności wyników audytu przeprowadzonego uprzednio w spółce R., podobieństw występujących pomiędzy skarżącą a spółką R. oraz innych aspektów związanych ze zdolnością operacyjną i finansową skarżącej.

6 Pocztą elektroniczną z dnia 28 i 29 maja, 12 i 19 czerwca i 2 lipca 2013 r. Komisja zwróciła się do skarżącej o informacje dotyczące danych finansowych i operacyjnych, w szczególności dotyczących kwalifikacji pracowników. Przedstawiciel skarżącej odpowiedział za pomocą poczty elektronicznej w dniach 29 maja, 4, 13 i 19 czerwca 2013 r.

7 Pismem nieopatrzonym datą, które – jak wynika z akt sprawy – zostało sporządzone w dniu 20 września 2013 r., Komisja poinformowała skarżącą, że po dogłębnej analizie jej zdolności operacyjnej i finansowej uznała, iż skarżąca nie wykazuje zdolności do realizacji zadań przewidzianych w propozycji projektu. Komisja uznała zatem, iż należy wykluczyć skarżącą z udziału w projekcie eDIGIREGION.

8 Pismem z dnia 30 września 2013 r. skarżąca potwierdziła fakt otrzymania pisma Komisji informującego o wykluczeniu jej z udziału w projekcie eDIGIREGION. Zakwestionowała ona tę decyzję, wskazując, że jest gotowa dostarczyć koniecznych dowodów w celu wykazania swej zdolności operacyjnej i finansowej, oraz zwróciła się do Komisji o dokonanie ponownej oceny.

9 Pismem z dnia 15 października 2013 r. Komisja potwierdziła odbiór sprzeciwu skarżącej, wskazując, że skarżąca uzyska odpowiedź w listopadzie 2013 r.

10 W październiku i listopadzie 2013 r. miała miejsce wymiana korespondencji elektronicznej pomiędzy przedstawicielem skarżącej z jednej strony a Komisją i koordynatorem projektu eDIGIREGION z drugiej strony. W piśmie z dnia 29 listopada 2013 r. Komisja wyjaśniła skarżącej, że nie opóźniała celowo negocjacji ani nie ujawniła poufnych informacji oraz że nie wywierała presji na jakiekolwiek osoby trzecie, które doprowadziły do wykluczenia skarżącej z udziału w projekcie. Komisja

potwierdziła, że była w trakcie dokonywania ponownej oceny informacji, na których oparła się, wydając decyzję o wykluczeniu skarżącej z udziału w projekcie eDIGIREGION, oraz wskazała, że jeśli nowa ocena doprowadzi do pozytywnych wniosków, Komisja nie będzie sprzeciwiała się temu, by skarżąca ponownie weszła w skład konsorcjum. Komisja poinformowała ją jednak, że ta nowa ocena nie mogła spowodować zawieszenia negocjacji.

11 Pismem z dnia 20 grudnia 2013 r. Komisja potwierdziła, szczegółowo argumentując, swoją ocenę, zgodnie z którą skarżąca powinna zostać wykluczona z udziału w projekcie eDIGIREGION, ponieważ nie posiadała ona wystarczającej zdolności w zakresie zarządzania i administracji, sprawiała mylne wrażenie co do swych możliwości technicznych i naukowych oraz posiadała małą zdolność do współfinansowania.

12 W dniu 14 stycznia 2014 r. skarżąca skierowała do członka Komisji odpowiedzialnego w dziedzinie badań, innowacji i nauki pismo, w którym zakwestionowała ocenę Komisji. Do pisma dołączyła załącznik, w którym sformułowała swe argumenty w odpowiedzi na argumenty Komisji z dnia 20 grudnia 2013 r.

13 W piśmie z dnia 13 marca 2014 r., wysłanym listem poleconym z potwierdzeniem odbioru, doręczonym w dniu 21 marca 2014 r., wraz z załącznikiem zawierającym szczegółową odpowiedź na argumenty skarżącej, Komisja poinformowała ją, iż potwierdza swe wnioski przekazane uprzednio w piśmie z dnia 20 grudnia 2013 r., że jej decyzja o wykluczeniu skarżącej z negocjacji jest odtąd ostateczna oraz że skarżącej przysługuje, na podstawie art. 263 TFUE, prawo wniesienia skargi do Sądu w terminie dwóch miesięcy od dnia doręczenia tego pisma. Komisja dodała, że ewentualna odpowiedź skarżącej na to pismo nie skutkuje zawieszeniem biegu przedawnienia terminu na wniesienie skargi.

14 W piśmie z dnia 2 kwietnia 2014 r. skarżąca poinformowała Komisję, iż uważała jej ocenę za błędną oraz że zamierzała zaskarżyć ją na drodze sądowej.

15 W dniu 12 maja 2014 r. Komisja ustosunkowała się do pisma skarżącej, wskazując, iż motywy wykluczenia jej z udziału w projekcie zostały przedstawione wcześniej oraz że ponieważ nie przedstawiła ona żadnego nowego elementu oceny, Komisja nie ma nic do dodania.

16 Umowa o udzielenie dotacji została podpisana w dniu 28 marca 2014 r. bez udziału skarżącej.

**Postępowanie i żądania stron**

17 Pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 24 czerwca 2014 r. skarżąca wniosła niniejszą skargę.

18 Na wniosek sędziego sprawozdawcy Sąd (szósta izba) postanowił o otworzeniu ustnego etapu postępowania. W ramach środków organizacji postępowania określonych w art. 89 regulaminu postępowania przed Sądem Sąd zwrócił się do stron do udzielenie pisemnej odpowiedzi na pytanie dotyczące dopuszczalności skargi o odszkodowanie. Strony zastosowały się do tego wezwania w wyznaczonym terminie.

19 Na rozprawie w dniu 14 stycznia 2016 r. wysłuchane zostały wystąpienia stron i ich odpowiedzi na pytania Sądu.

20 W swej skardze skarżąca wnosi do Sądu o:

— stwierdzenie nieważności decyzji Komisji o wykluczeniu jej z projektu eDIGIREGION;

— zarządzenie sporządzenia ekspertyzy sądowej i powołanie biegłego w celu określenia wysokości szkody majątkowej poniesionej przez skarżącą;

— przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków w osobach niektórych koordynatorów projektu;

— zasądzenie od Komisji odszkodowania tytułem naprawienia poniesionej przez skarżącą szkody do wysokości 3 055 000 EUR, wraz z odsetkami za zwłokę, lub, tytułem żądania ewentualnego, wypłatę kwoty ustalonej przez biegłego sądowego;

— ogłoszenie wyroku Sądu w niniejszej sprawie w mediach specjalistycznych, a przynajmniej w niektórych biuletynach Komisji;

— obciążenie Komisji kosztami postępowania.

21 Komisja wnosi do Sądu o:

— odrzucenie skargi jako niedopuszczalnej lub, tytułem żądania ewentualnego, oddalenie skargi jako bezzasadnej;

— oddalenie żądania naprawienia szkody jako bezzasadnego;

— obciążenie skarżącej kosztami postępowania.

## Co do prawa

*W przedmiocie skargi o stwierdzenie nieważności*

22 Komisja podnosi, że skarga o stwierdzenie nieważności została wniesiona po terminie, jest zatem niedopuszczalna. Twierdzi ona, że zaskarżona decyzja została doręczona skarżącej w dniu 21 marca 2014 r., a skarga została wniesiona dopiero w dniu 24 czerwca 2014 r., to znaczy po upływie terminu na wniesienie skargi. W duplice Komisja dodaje, że zaskarżona decyzja powoduje skutki prawne od dnia jej doręczenia adresatowi, bez konieczności jej publikacji. Ponadto skarga w wersji oryginalnej, podpisana elektronicznie, została wysłana pocztą elektroniczną w dniu 20 maja 2014 r., podczas gdy jedynym sposobem składania pism procesowych w wersji elektronicznej jest posłużenie się aplikacją e-Curia. Poza tym podpisany oryginał skargi wpłynął do sekretariatu Sądu dopiero w dniu 14 czerwca, to jest po upływie dodatkowego dziesięciodniowego terminu przewidzianego w art. 43 § 6 regulaminu postępowania przed Sądem z dnia 2 maja 1991 r.

23 Skarżąca utrzymuje, że skarga jest dopuszczalna. Wskazuje ona, że termin na wniesienie skargi biegnie od dnia ogłoszenia zaskarżonej decyzji oraz że w odpowiedzi na skargę nie wspomniano o dacie ogłoszenia. Skarżąca twierdzi jednocześnie, że skarga opatrzona podpisem elektronicznym została złożona w terminie, przed ogłoszeniem zaskarżonej decyzji. Dodaje ona, iż wyznaczony przez Sąd termin na uzupełnienie braków został dochowany. Na rozprawie skarżąca powołała się na konieczność przestrzegania prawa do skutecznego środka prawnego oraz istnienie usprawiedliwionego błędu.

24 Należy przypomnieć, że zgodnie z art. 263 akapit szósty TFUE skarga o stwierdzenie nieważności powinna zostać wniesiona w terminie dwóch miesięcy, stosownie do przypadku, od daty publikacji zaskarżonego aktu, jego notyfikowania skarżącemu lub, w razie ich braku, od daty powzięcia przez skarżącego wiadomości o tym akcie. Z art. 297 ust. 2 akapit trzeci TFUE wynika, że decyzje, które wskazują adresata, tak jak w niniejszej sprawie, są notyfikowane adresatom i stają się skuteczne wraz z tą notyfikacją. Ponadto, zgodnie z art. 102 § 2 regulaminu postępowania przed Sądem z dnia 2 maja 1991 r., terminy procesowe są przedłużane o dziesięciodniowy termin uwzględniający odległość.

25 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem termin do wniesienia skargi ma charakter bezwzględnie wiążący, ponieważ został ustanowiony w celu zapewnienia jasności i pewności stanów prawnych oraz uniknięcia jakiejkolwiek dyskryminacji lub arbitralnego traktowania przy administrowaniu wymiarem sprawiedliwości, a sąd Unii powinien z urzędu weryfikować, czy został on dotrzymany (wyroki: z dnia 23 stycznia 1997 r., Coen, C-246/95, EU:C:1997:33, pkt 21; z dnia 6 grudnia 2012 r., Evropaïki Dynamiki/Komisja, T-167/10, niepublikowany, EU:T:2012:651, pkt 37).

26 W niniejszym przypadku zaskarżona decyzja została zawarta w piśmie Komisji z dnia 13 marca 2014 r., wysłanym do skarżącej listem poleconym z potwierdzeniem odbioru. Jest bezsporne, że skarżąca otrzymała je w dniu 21 marca 2014 r. Poza tym pismo to precyzowało, że decyzja o wykluczeniu skarżącej z negocjacji była ostateczna oraz że skarżąca mogła wnieść skargę do Sądu na podstawie art. 263 TFUE w terminie dwóch miesięcy od doręczenia wspomnianego pisma. Pismo to wskazywało dodatkowo, że odpowiedzi skarżącej nie skutkowały zawieszeniem biegu przedawnienia terminu na wniesienie skargi.

27 Inaczej zatem niż twierdzi skarżąca w replice, zaskarżona decyzja nie podlegała publikacji, a biorąc pod uwagę termin uwzględniający odległość, termin na wniesienie skargi upłynął w dniu 2 czerwca 2014 r.

28 Wprawdzie skarżąca wysłała skargę pocztą elektroniczną w dniu 20 maja 2014 r., należy jednak przypomnieć, że zgodnie z art. 43 § 6 regulaminu postępowania przed Sądem z dnia 2 maja 1991 r. data wpływu do sekretariatu, za pośrednictwem faksu lub poczty elektronicznej, kopii podpisanego oryginału pisma procesowego jest, do celów zachowania terminów procesowych, datą wpływu, tylko jeśli podpisany oryginał pisma procesowego zostanie złożony w sekretariacie nie później niż dziesięć dni po otrzymaniu faksu lub wiadomości elektronicznej.

29 Podpisany oryginał skargi wpłynął w niniejszej sprawie do sekretariatu Sądu dopiero w dniu 6 czerwca 2014 r., czyli po upływie terminu dziesięciu dni, o którym mowa w art. 43 § 6 regulaminu postępowania przed Sądem z dnia 2 maja 1991 r.

30 Ponadto oryginał ten nie zawierał odręcznego podpisu adwokata skarżącej, a jedynie odręczny podpis skarżącej oraz kopię podpisu jej adwokata.

31 Nieprzedstawienie oryginału skargi podpisanej przez upoważnionego do tego adwokata lub radcę prawnego nie należy natomiast do tych braków formalnych, które mogą zostać uzupełnione zgodnie z art. 44 § 6 regulaminu postępowania przed Sądem z dnia 2 maja 1991 r. Należy zatem uznać, że jest to istotny przepis proceduralny, który powinien być stosowany w sposób ścisły, z tym skutkiem, że jego naruszenie pociąga za sobą niedopuszczalność skargi wraz z upływem terminów proceduralnych (wyrok z dnia 22 września 2011 r., Bell & Ross/OHIM, C-426/10 P, EU:C:2011:612, pkt 42; postanowienie z dnia 21 września 2012 r., Noscira/OHIM, C-69/12 P, niepublikowane, EU:C:2012:589, pkt 22, 23; wyrok z dnia 23 maja 2007 r., Parlament/Eistrup, T-223/06 P, EU:T:2007:153, pkt 48, 51).

32 Należy odrzucić argument skarżącej, w którym powołuje się ona na usprawiedliwiony charakter swego błędu, popełnionego w związku z tym, że w prawie hiszpańskim brak podpisu pełnomocnika na pozwie jest brakiem formalnym podlegającym uzupełnieniu. Pojęcie usprawiedliwionego błędu musi bowiem podlegać ścisłej wykładni i może obejmować jedynie wyjątkowe okoliczności (wyrok z dnia 22 września 2011 r., Bell & Ross/OHIM, C-426/10 P, EU:C:2011:612, pkt 47). Za przygotowanie, nadzorowanie i sprawdzenie pism procesowych, które mają być złożone w sekretariacie, pełną odpowiedzialność ponosi pełnomocnik danej strony, wobec czego w niniejszym przypadku argumenty skarżącej odwołujące się do prawa krajowego nie uprawniają wniosku o istnieniu wyjątkowych okoliczności w rozumieniu znajdującego zastosowanie orzecznictwa.

33 Ponadto fakt, że brak podpisu pełnomocnika na skardze nie jest zgodnie z prawem Unii brakiem formalnym podlegającym uzupełnieniu (zob. pkt 31 powyżej), nie podważa prawa do skutecznego środka prawnego. W istocie bowiem ścisłe stosowanie przepisów proceduralnych odpowiada

wymogom pewności prawa oraz konieczności zapobieżenia jakiejkolwiek dyskryminacji lub arbitralnemu traktowaniu w ramach wymiaru sprawiedliwości. Jeżeli warunki i terminy składania skarg ograniczają prawo do sądu, ograniczenie to nie stanowi naruszenia samej istoty prawa podstawowego do ochrony sądowej, jeśli tylko przewidujące je przepisy są jasne i nie stwarzają szczególnych trudności interpretacyjnych (zob. podobnie postanowienie z dnia 21 września 2012 r., Noscira/OHIM, C-69/12 P, niepublikowane, EU:C:2012:589, pkt 33–35 i przytoczone tam orzecznictwo).

34 Wynika stąd, że warunki określone art. 43 § 6 regulaminu postępowania przed Sądem z dnia 2 maja 1991 r. nie zostały spełnione oraz że wysłanie skargi w dniu 20 maja 2014 r. nie może zostać uznane za skuteczne złożenie skargi.

35 Poza tym skarżąca utrzymuje, że złożyła w terminie na wniesienie skargi skargę podpisaną za pomocą podpisu elektronicznego. Niemniej jednak skarga wniesiona za pomocą e-Curia w dniu 24 czerwca 2014 r. została również wniesiona po terminie, jako że termin upłynął w dniu 2 czerwca 2014 r.

36 W konsekwencji skarga o stwierdzenie nieważności powinna zostać odrzucona jako niedopuszczalna, bez konieczności badania podniesionych przez skarżącą argumentów co do istoty sprawy.

*W przedmiocie skargi o odszkodowanie*

37 Po pierwsze, skarżąca twierdzi, że zaskarżona decyzja jest błędna i w jej wyniku skarżąca poniosła poważne konsekwencje ekonomiczne. Podnosi ona okoliczność utarty dochodów w związku z projektem eDIGIREGION, jak również z innymi projektami, i podkreśla negatywne oddziaływanie na klientów instytucjonalnych oraz na jej konkurencyjność. Ocenia ona wysokość poniesionej przez siebie szkody na 3 055 000 EUR i domaga się wyznaczenia biegłego sądowego w celu oszacowania poniesionej przez siebie szkody majątkowej. Po drugie, skarżąca twierdzi, że poniosła szkodę wynikającą z faktu, iż Komisja przedstawiła ją w złym świetle, co zaważyło na jej wiarygodności, i domaga się w tym zakresie publikacji i rozpowszechniania orzeczenia Sądu.

38 W odpowiedzi na pytanie Sądu odnośnie do dopuszczalności skargi o odszkodowanie skarżąca podkreśla, że Komisja nie podniosła zarzutu niedopuszczalności takiej skargi, i twierdzi, że jest ona dopuszczalna.

39 Komisja nie zgadza się z tą argumentacją i w odpowiedzi na pytanie Sądu podnosi zarzut niedopuszczalności skargi o odszkodowanie.

40 Należy przypomnieć, że na mocy art. 340 akapit drugi TFUE w dziedzinie odpowiedzialności pozaumownej Unia powinna naprawić, zgodnie z zasadami ogólnymi wspólnymi dla praw państw członkowskich, szkody wyrządzone przez jej instytucje lub jej pracowników przy wykonywaniu ich funkcji.

41 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem powstanie pozaumownej odpowiedzialności Unii z tytułu bezprawnego działania jej organów w rozumieniu wyżej wymienionego przepisu uzależnione jest od jednoczesnego spełnienia przesłanek, którymi są: bezprawność zachowania zarzucanego instytucji, rzeczywiste powstanie szkody i istnienie związku przyczynowego pomiędzy zarzucanym zachowaniem a poniesioną szkodą (wyroki: z dnia 29 września 1982 r., Oleifici Mediterranei/EWG, 26/81, EU:C:1982:318, pkt 16; z dnia 9 września 2008 r., FIAMM i in./Rada i Komisja, C-120/06 P i C-121/06 P, EU:C:2008:476, pkt 106, 164–166; z dnia 16 października 2014 r., Evropaïki Dynamiki/Komisja, T-297/12, niepublikowany, EU:T:2014:888, pkt 28). Poza tym, w odniesieniu do przesłanki dotyczącej bezprawnego zachowania zarzucanego danej instytucji, orzecznictwo wymaga, aby zostało ustalone wystarczająco istotne naruszenie normy prawnej przyznającej uprawnienia jednostkom. Decydującym kryterium uznania, że naruszenie jest dostatecznie istotne, jest oczywiste i poważne przekroczenie przez daną instytucję lub organ Unii nałożonych na nie granic uprawnień

dyskrecjonalnych (zob. podobnie wyroki: z dnia 4 lipca 2000 r., Bergaderm i Goupil/Komisja, C-352/98 P, EU:C:2000:361, pkt 42–44; z dnia 17 marca 2005 r., AFCon Management Consultants i in./Komisja, T-160/03, EU:T:2005:107, pkt 93; z dnia 16 października 2014 r., Evropaïki Dynamiki/Komisja, T-297/12, niepublikowany, EU:T:2014:888, pkt 29).

42 Co do przesłanki rzeczywistego charakteru szkody, odpowiedzialność Unii może powstać, jedynie gdy skarżący faktycznie dozna rzeczywistej i pewnej szkody, co sam powinien wykazać (wyroki: z dnia 14 października 2014 r., Giordano/Komisja, C-611/12 P, EU:C:2014:2282, pkt 36; z dnia 16 października 2014 r., Evropaïki Dynamiki/Komisja, T-297/12, niepublikowany, EU:T:2014:888, pkt 30).

43 Co do przesłanki dotyczącej związku przyczynowego między zarzucanym zachowaniem a poniesioną szkodą, z utrwalonego orzecznictwa wynika, że szkoda musi wynikać w sposób wystarczająco bezpośredni z zarzucanego zachowania, a zachowanie to musi stanowić decydujący powód powstania szkody, co powinna wykazać strona skarżąca (wyroki: z dnia 30 stycznia 1992 r., Finsider i in./Komisja, C-363/88 i C-364/88, EU:C:1992:44, pkt 25; z dnia 20 września 2011 r., Evropaïki Dynamiki/EBI, T-461/08, EU:T:2011:494, pkt 209).

44 Jeśli jedna z trzech przesłanek powstania odpowiedzialności pozaumownej Unii nie zostanie spełniona, żądania odszkodowawcze powinny być oddalone bez konieczności badania, czy spełnione zostały dwie pozostałe przesłanki (wyrok z dnia 16 października 2014 r., Evropaïki Dynamiki/Komisja, T-297/12, niepublikowany, EU:T:2014:888, pkt 33; zob. także podobnie wyrok z dnia 15 września 1994 r., KYDEP/Rada i Komisja, C-146/91, EU:C:1994:329, pkt 81).

45 Należy również przypomnieć, że zgodnie z orzecznictwem skarga o odszkodowanie, przewidziana w art. 340 akapit drugi TFUE, jest niezależnym środkiem prawnym w systemie środków odwoławczych prawa Unii, z tym skutkiem, że niedopuszczalność żądania stwierdzenia nieważności nie powoduje sama w sobie niedopuszczalności żądania naprawienia szkody (wyroki: z dnia 15 marca 1995 r., COBRECAF i in./Komisja, T-514/93, EU:T:1995:49, pkt 58; z dnia 17 października 2002 r., Astipesca/Komisja, T-180/00, EU:T:2002:249, pkt 139).

46 Jednakże o ile strona może wystąpić ze skargą o stwierdzenie odpowiedzialności, nie będąc jednocześnie zmuszona do dochodzenia nieważności niezgodnego z prawem aktu prawnego, który powoduje powstanie szkody po jej stronie, o tyle nie może ona w ten sposób obejść niedopuszczalności żądania dotyczącego tej samej niezgodności z prawem i mającego na celu ten sam skutek pieniężny (postanowienie z dnia 26 października 1995 r., Pevasa i Inpesca/Komisja, C-199/94 P i C-200/94 P, EU:C:1995:360, pkt 27).

47 Skarga o odszkodowanie winna zostać uznana za niedopuszczalną, jeżeli w rzeczywistości zmierza do unieważnienia ostatecznej decyzji indywidualnej i jeżeli jej skutkiem, w przypadku uznania jej dopuszczalności, byłoby zniesienie skutków prawnych tej decyzji (zob. podobnie wyroki: z dnia 15 stycznia 1987 r., Krohn Import-Export/Komisja, 175/84, EU:C:1987:8, pkt 32, 33; z dnia 15 marca 1995 r., COBRECAF i in./Komisja, T-514/93, EU:T:1995:49, pkt 58, 59; z dnia 17 października 2002 r., Astipesca/Komisja, T-180/00, EU:T:2002:249, pkt 140). Dzieje się tak w przypadku, kiedy skarżąca zmierza za pomocą żądania odszkodowawczego do uzyskania skutku identycznego z tym, jaki osiągnęłaby, gdyby skarga o stwierdzenie nieważności, której nie złożyła we właściwym czasie, została uwzględniona (zob. podobnie postanowienie z dnia 4 października 2010 r., Ivanov/Komisja, C-532/09 P, niepublikowane, EU:C:2010:577, pkt 24).

48 Ponadto skarga o odszkodowanie mogłaby również znieść skutki prawne ostatecznej decyzji, jeżeli strona skarżąca zmierza do osiągnięcia szerszej korzyści, w tym również takiej, jaką mogłaby uzyskać skutkiem wyroku stwierdzającego nieważność aktu prawnego. W takim przypadku konieczne jest

jednak stwierdzenie ścisłego związku pomiędzy skargą o odszkodowanie a skargą o stwierdzenie nieważności, aby uznać pierwszą z nich za niedopuszczalną (postanowienie z dnia 24 maja 2011 r., Power-One Italy/Komisja, T-489/08, niepublikowane, EU:T:2011:238, pkt 46).

49 Należy dodać, że dopuszczalność żądania odszkodowawczego może być badana przez sąd z urzędu w przypadkach, kiedy żądanie to dotyczy porządku publicznego (wyrok z dnia 17 października 2002 r., Astipesca/Komisja, T-180/00, EU:T:2002:249, pkt 139).

50 W świetle powyższych uwag należy zbadać argumenty skarżącej odnoszące się do szkody majątkowej i krzywdy.

W przedmiocie szkody majątkowej

51 Skarżąca twierdzi, że szkoda majątkowa, jaką poniosła, jest wynikiem oddziaływania trzech różnych czynników.

52 Po pierwsze, domaga się ona zwrotu kwoty 438 165 EUR odpowiadającej utracie subwencji w projekcie eDIGIREGION.

53 Należy stwierdzić, że żądanie to ma na celu wypłatę kwoty odpowiadającej dokładnie wartości praw, których zdaniem skarżącej została ona pozbawiona na mocy zaskarżonej decyzji. Przytoczone żądanie zmierza zatem w pośredni sposób do stwierdzenia nieważności decyzji indywidualnej, wykluczającej skarżącą z udziału w projekcie, i zmierza do osiągnięcia tego samego skutku co skarga o stwierdzenie nieważności.

54 Skarga o stwierdzenie nieważności decyzji dotyczącej wykluczenia skarżącej z projektu eDIGIREGION została jednak uprzednio uznana za niedopuszczalną (pkt 36 powyżej), skutkiem czego decyzja ta stała się ostateczna.

55 W związku z tym żądanie naprawienia szkody wynikającej z utraty subwencji w wysokości 438 165 EUR za udział w tym projekcie jest niedopuszczalne na podstawie orzecznictwa przytoczonego w pkt 46 i 47 powyżej.

56 Po drugie, skarżąca twierdzi zasadniczo, że poniosła szkodę w związku z utratą środków przewidzianych w budżecie w latach 2014, 2015 i 2016, do wysokości 146 055 EUR za każde z trzech wymienionych lat. W replice skarżąca przywołuje szkodę, której wartość odpowiada dodatkowym korzyściom wynikającym z projektu, oraz kwotę wyższą od tej przeznaczonej w jej budżecie, jak również szkodę związaną z wpływem na jej konkurencyjność w przyszłości oraz z brakiem uznania jej kwalifikacji.

57 Żądanie to zmierza również do wypłaty kwoty, której skarżąca, jak twierdzi, została pozbawiona skutkiem wydania zaskarżonej decyzji. W istocie, podnosząc takie żądanie, skarżąca zmierza do przywrócenia sytuacji finansowej, w której znalazłaby się, jak uważa, gdyby nie wydano decyzji o wykluczeniu jej z udziału w projekcie. Żądanie wypłaty wspomnianych kwot pozostaje zatem w ścisłym związku, w rozumieniu orzecznictwa przytoczonego w pkt 48 powyżej, ze stwierdzeniem nieważności decyzji zmierzającej do wykluczenia skarżącej z projektu. Takie żądanie jest więc również niedopuszczalne.

58 Ponadto, nawet jeżeli związek ze skargą o stwierdzenie nieważności zostałby uznany za niewystarczająco ścisły, aby spowodować niedopuszczalność żądania zmierzającego do naprawienia szkody wynikającej z utraty przyszłych środków, żądanie to winno w każdym razie zostać oddalone jako bezzasadne. Dane liczbowe przywołane na okoliczność utraty środków przewidzianych w budżecie w latach 2014, 2015 i 2016 nie są bowiem poparte żadnymi dowodami. Poza tym odpowiedzialność

Unii powstaje wyłącznie w przypadku, gdy skarżąca faktycznie dozna rzeczywistej i pewnej szkody, co sama powinna wykazać, zgodnie z orzecznictwem przytoczonym w pkt 42 powyżej. Plany finansowe nie stanowią jednak dowodu rzeczywistej i pewnej szkody w rozumieniu orzecznictwa. To samo dotyczy szkody związanej z wpływem na konkurencyjność skarżącej w przyszłości oraz z brakiem uznania jej kwalifikacji.

59 Żądanie to jest zatem niedopuszczalne, a w każdym razie bezzasadne.

60 Po trzecie, odnosząc się do utraty dochodów związanych z projektami innymi niż eDIGIREGION, skarżąca przywołuje projekty INACHUS i ZONeSEC. Przytacza również kwoty związane z samymi projektami, mianowicie subwencje w wysokości 359 500 EUR z tytułu projektu INACHUS oraz w wysokości 421 750 EUR z tytułu projektu ZONeSEC, oraz kwoty odpowiadające środkom przewidzianym w budżecie skarżącej w latach 2014–2017.

61 Niemniej jednak należy stwierdzić, że przywołane przez skarżącą dane liczbowe nie zostały w żaden sposób potwierdzone. Co więcej, zaskarżona decyzja Komisji z dnia 13 marca 2014 r. nie dotyczy projektów, które przytacza skarżąca. Decyzja ta dotyczy wyłącznie projektu eDIGIREGION, a Komisja wyraźnie wskazała ponadto, że nie przesądza o decyzji w sprawach innych propozycji projektów, w których uczestniczyła skarżąca.

62 Nie stwierdzono zatem związku przyczynowego pomiędzy zachowaniem Komisji, które doprowadziło do wydania decyzji z dnia 13 marca 2014 r., a ewentualną szkodą związaną z tymi projektami.

63 Żądanie dotyczące innych projektów winno zatem również zostać oddalone.

64 Wynika stąd, że należy oddalić w całości skargę o odszkodowanie, dotyczącą poniesionej przez skarżącą szkody majątkowej.

W przedmiocie krzywdy

65 W pierwszym rzędzie z pism procesowych złożonych przez skarżącą wynika, że twierdzi ona, iż doznała krzywdy w wyniku zachowania Komisji, które uznała za przedstawiające ją w złym świetle i które miało negatywny wpływ na jej wiarygodność i reputację. Skarżąca utrzymuje również, że wywierając naciski, Komisja spowolniła postępowanie negocjacyjne w celu napiętnowania jej jako persona non grata wśród uczestników projektów europejskich. Tytułem zadośćuczynienia domaga się ona publikacji orzeczenia Sądu w niektórych biuletynach Komisji oraz przekazania go do wiadomości członków konsorcjów, w których uczestniczyła i których projekty zostały bądź zawieszone, bądź opóźnione.

66 Należy stwierdzić, że uznanie tego żądania nie skutkowałoby zniesieniem skutków prawnych zaskarżonej decyzji. Nie zmierza ono bowiem w istocie do uzyskania skutku identycznego z tym, jaki przyniosłoby skarżącej powodzenie skargi o stwierdzenie nieważności zaskarżonej decyzji, jeżeli skarga taka zostałaby złożona we właściwym terminie. Tym samym żądanie to jest dopuszczalne w świetle orzecznictwa przytoczonego w pkt 46–48 powyżej.

67 Poza tym na poparcie swej argumentacji skarżąca podnosi, że pełnomocnicy Komisji wywierali naciski zmierzające do wykluczenia jej z europejskich projektów badawczych. Wskazuje ona w szczególności, że jej konflikt z Komisją dotyczący projektu eDIGIREGION powoduje reperkusje na gruncie dwóch innych projektów – ZONeSEC i INACHUS, w których Komisja poinformowała innych uczestników o problemach skarżącej związanych z udziałem w projektach europejskich. W celu udowodnienia swych twierdzeń skarżąca przedstawia wymianę korespondencji elektronicznej.

68 Należy oddalić tę argumentację.

69 Po pierwsze, odnosząc się do wymiany korespondencji elektronicznej dotyczącej projektów ZONeSEC i INACHUS, należy bowiem wskazać, że skarżąca nie wspomina wyraźnie, jaka norma prawna przyznająca uprawnienia jednostkom została naruszona w niniejszej sprawie. Nie wykazuje ona również, by Komisja przejawiała bezprawne zachowanie stanowiące wystarczająco istotne naruszenie takiej normy prawnej.

70 W tym względzie w wiadomości elektronicznej z dnia 12 września 2013 r., skierowanej do pana S., akcjonariusza skarżącej, koordynator projektu INACHUS przytoczył istotne dla skarżącej komentarze Komisji wymagające niezwłocznej dyskusji. Skarżąca nie dostarcza jednak żadnej wskazówki co do treści tych komentarzy. Ponadto w odpowiedzi na tę wiadomość z dnia 17 września 2013 r. skarżąca opisuje swą strukturę organizacyjną. Jest zatem możliwe, że komentarze Komisji wymagające niezwłocznej dyskusji dotyczyły właśnie tego czysto technicznego tematu.

71 Tak samo, w projekcie ZONeSEC, sama skarżąca w dniu 15 stycznia 2014 r. wystosowała do koordynatora projektu wiadomość elektroniczną, w której zgłasza trudności pomiędzy swoją uprzednią spółką, R., a Agencją Wykonawczą ds. Badań Naukowych i proponuje zastąpienie jej innymi przedsiębiorstwami, w razie gdyby trudności te miały zaważyć negatywnie na podpisaniu umowy ZONeSEC. Koordynator projektu wystosował następnie, w dniu 25 lutego 2014 r., wiadomość elektroniczną do uczestników wskazanego projektu, w której wspomniał o problemach budżetowych i wskazał, że opóźnienie to może wynikać z konieczności oczekiwania na decyzję Agencji Wykonawczej ds. Badań Naukowych w sprawie skarżącej.

72 Z powyższych rozważań wynika, że dowody przedstawione przez skarżącą w żaden sposób nie potwierdzają postawy Komisji, która miała jakoby przedstawiać skarżącą w złym świetle.

73 Po drugie, skarżąca przedstawia korespondencję elektroniczną dotyczącą innych projektów, mianowicie ClusMED, Global ITV i INSO 2. Dokumenty te nie mają jednak znaczenia dla sprawy z uwagi na fakt, że nie dotyczą skarżącej, ale jej akcjonariusza, pana S., który nie jest stroną niniejszego sporu. Argument, że szkoda poniesiona przez skarżącą będzie miała dla niego reperkusje, nie podważa tego wniosku.

74 Po trzecie, skarżąca ubolewa nad faktem, że w ramach projektu eDIGIREGION Komisja, skutkiem wywieranych przez siebie nacisków, spowolniła postępowanie negocjacyjne w celu napiętnowania skarżącej.

75 Należy w tym miejscu stwierdzić, że negocjacje z Komisją, które miały dobiec końca w dniu 20 marca 2013 r., zakończyły się w listopadzie 2013 r. Brak jest jednak dowodów na okoliczność, że Komisja w tym okresie napiętnowała skarżącą. Przeciwnie, z dowodów zgromadzonych w aktach sprawy, przywołanych w pkt 5–10 powyżej, wynika, że Komisja wykorzystała ten okres na przeprowadzenie, w trosce o gospodarność w zarządzaniu finansami, pogłębionej analizy sytuacji skarżącej w świetle warunków uczestnictwa w projekcie eDIGIREGION, w celu omówienia elementów dokumentacji i w celu przedstawienia jej powodów odmowy udziału w projekcie.

76 W świetle dowodów zgromadzonych w aktach sprawy należy stwierdzić, że skarżąca nie wykazała niezgodnego z prawem lub przedstawiającego ją w złym świetle zachowania Komisji.

77 Z tych względów żądanie odszkodowania za naruszenie reputacji skarżącej wynikające z zachowania Komisji należy oddalić bez konieczności zbadania, czy zostały spełnione przesłanki związane z istnieniem szkody oraz związku przyczynowego.

78 W drugim rzędzie w trakcie rozprawy skarżąca podniosła również, że doznała krzywdy polegającej na naruszeniu jej reputacji w związku z wydaniem zaskarżonej decyzji.

79 Sąd przypomina, że z przepisów art. 44 § 1 lit. c) w związku z art. 48 § 2 regulaminu postępowania przed Sądem z dnia 2 maja 1991 r. wynika, iż skarga wszczynająca postępowanie w sprawie powinna zawierać przedmiot sporu oraz zwięzłe przedstawienie powołanych zarzutów oraz iż nie można podnosić nowych zarzutów w toku postępowania, chyba że ich podstawą są okoliczności prawne i faktyczne ujawnione dopiero w toku postępowania. Niemniej jednak zarzut lub argument, który stanowi rozszerzenie – w sposób bezpośredni lub dorozumiany – zarzutu podniesionego wcześniej w skardze wszczynającej postępowanie i który jest ściśle z nim związany, powinien zostać uznany za dopuszczalny (wyrok z dnia 11 lipca 2013 r., Ziegler/Komisja, C-439/11 P, EU:C:2013:513, pkt 46). Argument podniesiony na poparcie zarzutu należy traktować w ten sam sposób (wyrok z dnia 19 maja 2010 r., Boliden i in./Komisja, T-19/05, EU:T:2010:203, pkt 90).

80 W niniejszej sprawie argument podniesiony przez skarżącą, zgodnie z którym doznała ona krzywdy w związku z wydaniem zaskarżonej decyzji, nie wynika ze skargi i nie jest następstwem okoliczności prawnych i faktycznych ujawnionych w toku postępowania. Ponadto nie mamy do czynienia z przypadkiem rozszerzenia wcześniej podniesionego zarzutu. Krzywda, na którą skarżąca powołała się w skardze i którą zbadano w pkt 65–76 powyżej, została przytoczona w kontekście zachowania Komisji, a nie w związku z zaskarżoną decyzją.

81 Zarzut dotyczący krzywdy wynikającej z wydania zaskarżonej decyzji winien zatem zostać oddalony jako zarzut nowy, a tym samym niedopuszczalny, zgodnie z art. 48 § 2 regulaminu postępowania przed Sądem z dnia 2 maja 1991 r.

82 W każdym razie, zakładając nawet, iż nie chodzi o nowy zarzut, należy stwierdzić, że żądanie skarżącej w tym zakresie nie jest wyrażone liczbowo i zmierza pośrednio do uznania, że nie powinna ona zostać wykluczona z udziału w projekcie eDIGIREGION. Innymi słowy, żądanie takie zmierza co do zasady do tego samego skutku co ten, którego skarżąca została pozbawiona, wnosząc po terminie skargę o stwierdzenie nieważności. Żądanie takie jawi się zatem jako ściśle związane ze skargą o stwierdzenie nieważności, w rozumieniu orzecznictwa przytoczonego w pkt 46–48 powyżej, i może zostać wyłącznie odrzucone na podstawie tego orzecznictwa.

83 Co więcej, skarżąca nie przedstawia żadnego dowodu na okoliczność naruszenia jej reputacji w związku z wydaniem zaskarżonej decyzji. W tym względzie decyzja o wykluczeniu skarżącej z udziału w projekcie, mimo że jest ona dla niej niekorzystna, nie może jako taka być traktowana jako naruszenie reputacji skarżącej. Konsekwencje wydania takiej decyzji są częścią ryzyka, na które narażone są wszystkie poinformowane podmioty gospodarcze uczestniczące w takim postępowaniu. Wynika stąd, że uszczerbek na reputacji związany jakoby z zaskarżoną decyzją nie został w żaden sposób udowodniony.

84 Wobec powyższego żądanie zadośćuczynienia za krzywdę, czy to związane z zachowaniem Komisji, czy z zaskarżoną decyzją, winno zostać oddalone.

85 Z ogółu powyższych rozważań wynika, że podniesione przez skarżącą żądanie odszkodowania winno zostać oddalone w całości, bez konieczności nadawania biegu jej wnioskowi o zarządzenie ekspertyzy sądowej i o powołanie biegłego oraz jej wnioskowi o zastosowanie środków organizacji postępowania, zmierzających do przeprowadzenia dowodu ze świadków w osobach koordynatorów projektu. Podobnie należy oddalić jej wniosek o publikację niniejszego wyroku Sądu.

86 Rozpatrywaną skargę należy zatem w całości oddalić.

**W przedmiocie kosztów**

87 Zgodnie z art. 134 § 1 regulaminu postępowania kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę. Ponieważ skarżąca przegrała sprawę, należy – zgodnie z żądaniem Komisji – obciążyć ją kosztami.

Z powyższych względów

SĄD (szósta izba)

orzeka, co następuje:

**1) Skarga zostaje oddalona.**

**2) Holistic Innovation Institute, SLU zostaje obciążona kosztami postępowania.**

Frimodt Nielsen Dehousse Collins

Wyrok ogłoszono na posiedzeniu jawnym w Luksemburgu w dniu 12 maja 2016 r.

Podpisy